

En fattig skoledreng fra Ribe gør karriere

Peder Palladius

Peder Palladius blev født i 1503 i Ribe. Hans far hed Peder Esbernsen og var muligvis pladeslager, dvs. at han fremstillede rustninger. Navnet Palladius er latinsk og betyder plade (=brystharnisk). Da Peder Palladius døde i 1560, var han biskop på Sjælland.

Han fortæller selv, at han har gået i skole i både Ribe, Assens og Roskilde. Som ung, velbegavet, men fattig studerende kom han til udlandet som ledsager for en velhavende mands søn. På denne rejse kom han til Wittenberg i 1531. Her gik han på universitetet. Han læste teologi og blev færdig med sin uddannelse dér i 1533. Fire år senere tog han en doktorgrad i teologi. Wittenberg var på det tidspunkt centrum for Reformationen, idet Reformationens foregangsmænd, Martin Luther, Johan Bugenhagen og Philip Melancton, levede og underviste dér. Peder Palladius fik et nært forhold til disse mænd, som satte pris på ham.

Da Reformationen i 1536 blev indført i Danmark, sendte kongen, Christian III, bud til Wittenberg. Han havde brug for en person, som efter de gamle, katolske bispers afskaffelse kunne føre overtilsyn med de lutherske menigheder i kongeriget. Kongen fik anbefalet at ansætte Peder Palladius.

Peder Palladius blev som 34-årig den første lutherske biskop over Sjælland. Han var biskop fra 1537 til sin død i 1560. En af hans opgaver var at besøge alle kirkerne i stiftet. Det kaldes at holde visitats. Han var meget flittig, for af hans visitatsbog kan man se, at han på trods af datidens elendige rejseforhold nåede at besøge alle sit stifts 390 kirker i løbet af fem-seks år.

Peder Palladius havde en usædvanlig god evne til at gøre sine tanker forståelige for almindelige mennesker, også dem uden skolegang. Hans samtaler med menighederne var bramfri; han sagde tingene meget direkte. Han forklarede dem, at de hellige ikke kan gøre mirakler, og at skærsilden ikke findes. Det kan heller ikke nytte at vandre ud til helligkilder og forvente mirakler dér.

I hans bog, "Visitatsbogen", kan man læse, hvordan han har talt med menighederne. Han fortæller dem fx lige ud af posen: "*Mange bisser til sådanne steder, udi hvilke djævelen og paven har haft deres kram og holdt krohus og horehus for alle dem, som vil bole der med deres afguder.*"

Han siger til dem, at de ikke skal gå til de gamle katolske helgener. I stedet for får de denne formaning: "*I kan jo gå til de levende hellige, i stedet for de døde: Nemlig til de fattige og syge, som ligger hjælpeløse hen.*" Og så kan de desuden godt holde op med at faste i ugerne op til påske: "*Faste er hunger, hunger, hunger. Da Vor Herre Jesus havde faste, da hungrede han. Da vore munke havde fastet efter ham til påske, da var de federe og mere pluskindede efter påske, end de var om fastelavn. Herre Gud, hvor havde de fastet. De var kun Guds gække.*"

Peder Palladius formaner forældrene til at sende deres velbegavede sønner til latinskolen, så de kan blive præster og degne (= lærere). Men da der endnu kun findes "katolske" skolebøger, udgiver han i 1553 selv de nødvendige elementære skolebøger.

I en bog fra 1761 om 15 biskopper over Sjællands stift, "Hvilke have levet siden Reformationen og indtil værende Tider", får Peder Palladius følgende eftermæle: "Han var en af de fornemste mænd, som hjalp vældigt til, at den af Kong Christian den Tredje indførte Evangeliske Lære ikke blev kvalt af det papistiske ukrudt straks i sin spæde opvækst."

Opgaver

1. Reformatoren Martin Luther brød med hele den katolske tradition, fordi han sagde, at mennesket ikke blev frelst på grund af sine gode gerninger, men derimod blev frelst alene ved Guds nåde. Hvilke 'gode gerninger' ønsker Peder Palladius afskaffet i citaterne ovenfor?
2. Peder Palladius var meget bramfri og sagde tingene *meget* direkte. Notér eksempler på hans bramfrihed i ovennævnte citater.
3. Skriv citaterne om, så sproget bliver 'pænt' på moderne dansk.
4. Tal om, hvad det er, Peder Palladius opnår ved at sige tingene på *sin* måde.
5. Diskutér, om der for jer selv er situationer, hvor det er hensigtsmæssigt at tale bramfrit, og om der er andre situationer, hvor det er uhensigtsmæssigt. Kom med eksempler.